

SPIS TREŚCI

CZYTAJĄC „TĘCZYŃSKICH” – DWADZIEŚCIA LAT PÓŹNIEJ	XIII
PODZIĘKOWANIA	XXVII
PRZEDSŁOWIE	11
WSTĘP	13
1. Metoda i konstrukcja pracy	13
2. Stan badań	18
3. Podstawa źródłowa pracy	23
4. Archiwum rodzinne Tęczyńskich	24
 ROZDZIAŁ I. RÓD TOPORÓW	33
1. Tradycja rodzinna i rodowa. Herb Topór	33
2. Rozsiedlenie Toporów w XIII–XV w. (zarys: przedstawiciele rodu w XI–XII w.; początki linii małopolskiej na Morawicy; linii „Krzywosądowiców”; linii „Sieciechowiców”)	44
2.1. Dziedzice Morawicy w XIII w.	53
2.2. Gniazdo rodowe Toporów: Morawica	56
2.3a. Zarys rozsiedlenia Toporów: Małopolska	66
– Osadnictwo rodowe na zachód od Krakowa (trzy skupiska osad- nicze; dobra: potomków kasztelana krakowskiego Żegoty; linii „Krzywosądowiców”; Płazów; dziedziców Rudna; potomków Żegoty z Gumienic; dobra na pograniczu śląskim)	66
– Dobra Toporów na pozostałych obszarach Małopolski (posiad- łości koło Sandomierza, dobra Ossolińskich, Zaklików, Tuł- kowskich, Kołczków, Pisarskich, Paczółtowskich, Pileckich, Ja- kubowskich, Rupowiców – potomków kasztelana Żegoty; dobra linii „Krzywosądowiców” – Naszanowie i Hynkowie Baliccy; linia „Sieciechowiców” na Giecznie i Sieciechowicach – Nekan- dowie, Morscy, Płazowie, Marcinowscy, Rogozińscy; inni)	75

2.3b.	Zarys rozsiedlenia Toporów: ziemie łączycka, sieradzka i wieluńska	87
2.3c.	Zarys rozsiedlenia Toporów: Kujawy i Mazowsze	90
3.	„Dzielnica” Tęczyńskich w obrębie „clenodium” rodowego Toporów	93

ROZDZIAŁ II. NAJSTARSZY KOMPLEKS MAJĄTKOWY TĘCZYŃSKICH

(KONIEC XIII W. – OK. 1438 R.)

A	(posiadłości Tęczyńskich w l. 1405–1438)	99
B	(retrogressywna analiza ekspansji majątkowej Tęczyńskich od przełomu XIII i XIV do przełomu XIV i XV w.)	106
1a-c.	Dobra wniesione przez Annę z Goraja	106
1d.	Dobra oprawy wdowej Katarzyny z Krzelowa	107
1e.	Dom na zamku krakowskim	109
1f.	Klucz kozubowski w ziemi wiślickiej	109
1g.	Dobra w ziemi proszowskiej	112
1h.	Klucze tęczyński, morawicki i nowogórski	114
2.	Najstarsze posiadłości w Krakowie	129

ROZDZIAŁ III. W SŁUŻBIE WŁADYSŁAWA ŁOKIETKA

I KAZIMIERZA WIELKIEGO

1.	Kariera Nawoja Sułkowica z Morawicy (I.38 = II.1)	133
A	(pozycja Nawoja w okresie wojen l. 1304–1312, rola polityczna Nawoja w l. 1314–1331) (133); B (miejsce kasztelana Nawoja w elicie władzy i grupie przywódczej obozu „kombatantów”: sojusze polityczne i geneza stronnictwa andegaweńskiego, zaplecze społeczne i gospodarcze) (145)	
2.	Wobec sukcesji andegaweńskiej. Kariery Nawojowców w l. 1334–1370	151
A	(sylwetki Nawojowców i ich działy majątkowe) (151); B (charakterystyka stronnictw andegaweńskiego i luksemburskiego) (152); C (kariera Andrzeja Nawojowica z Tęczyna i jej załamanie w l. 1346–1347) (159); D (przesilenie polityczne l. 1346–1347 i zablokowanie przez króla kariery Andrzeja w okresie przewagi stronnictwa luksemburskiego w l. 1347–1362/1363) (164); E (<i>quasi primus</i> : pozycja wojewody krakowskiego Andrzeja z Tęczyna jako współprzywódcy obozu andegaweńskiego w okresie przygotowań do realizacji umów sukcesyjnych w l. 1363–1370) (171); F (zaplecze społeczne i powiązania polityczne Andrzeja) (175)	

ROZDZIAŁ IV. TĘCZYŃSCY W OKRESIE NAJWIĘKSZYCH WPŁYWÓW

POLITYCZNYCH (OK. 1370–1405)

1.	W służbie Andegawenów	181
A	(przejściowa utrata przez Tęczyńskich pozycji w elicie władzy jako rezultat kompromitacji rodziny przez Nawoja Andrzejowica podczas wyprawy mołdawskiej w l. 1368–1369) (181); B (kościelna kariera Nawoja Andrzejowica (II.5) w l. 1373–1394, po 1382 r. odzwierciedlająca układ	

- w grupie „panów krakowskich”) (186); C (sylwetka Nawoja Andrzejowica jako duchownego, administratora kościelnego i jego działalność fundacyjna) (188); D (początki kariery Jana Andrzejowica (II.6) na tle rywalizacji stronnictw w l. 1377–1382, jego pozycja na dworze w cieniu Kurozwęckich) (190)
2. Współtwórca unii polsko-litewskiej 197
 A (przynależność kasztelana wojnickiego Jana z Tęczyna (II.6) do czteroosobowej grupy przywódczej obozu „panów krakowskich”, jego udział w rozgrywce o dysponowanie polską koroną w l. 1382–1385, zakończonej koronacją Jadwigi, elekcją Jagiełły i unią z Litwą) (197); B (pierwszy okres supremacji „panów krakowskich” nad królem w l. 1385–1399: działalność i pozycja Tęczyńskiego w elicie władzy i na dworze królowej Jadwigi) (204); C (spór pomiędzy radą a królem i będące jego odbiciem rozdzwienki pomiędzy parą królewską oraz w obozie „panów krakowskich” – konflikt Jana z Tęczyna ze Spytkiem z Melsztyna w l. 1395–1399) (212)
3. Namieśnik Królestwa 217
 A (wzrost wpływów Jana z Tęczyna w l. 1398–1399: nominacja na kasztelanie i starostwo krakowskie oraz objęcie funkcji wicekróla – namiestnika Królestwa w obliczu śmiertelnej choroby królowej Jadwigi, dziedziczki Królestwa, i ustania legitymizacji władzy Jagiełły) (217); B (kompetencje i zasięg terytorialny władzy Tęczyńskiego jako wicekróla w l. 1399–1402) (218); C (polityczne tło pojawienia się instytucji wicekróla i rola Jana z Tęczyna w przetargu o zachowanie unii) (229); D (wybitny udział Tęczyńskich, Jana i Nawoja, w dziele firmowanego przez królową Jadwigę odnowienia uniwersytetu w Krakowie) (234); E (działalność polityczna Jana z Tęczyna jako wicekróla) (239); F (działalność i pozycja polityczna kasztelana i starosty krakowskiego Jana z Tęczyna w l. 1403–1405) (244)
4. Pozycja społeczna Tęczyńskich w 4 ćwierci XIV w. 250
 A (prestż społeczny Tęczyńskich i ich powiązania w elicie władzy) (250); B (przywództwo w rodzie Toporów i kręgi klientarne Jana z Tęczyna) (257); C (związki Tęczyńskich z Kościołem i Stolicą Apostolską) (262); D (powiązania z mieszczaństwem krakowskim) (265); E (główne kierunki działalności gospodarczej Jana z Tęczyna) (265)

ROZDZIAŁ V. OD KRUCJATY DO OPOZYCJI. SPOŁECZNA I POLITYCZNA

POZYCJA TĘCZYŃSKICH W 1–3 ĆWIERCI XV W. 271

1. Kryzys znaczenia rodziny w 1 tercji XV w. 271
 A (podział schedy po kasztelanie krakowskim Janie (II.6) i kariera kasztelana wojnickiego Andrzeja Janowica) (271); B (spory majątkowe i kryzys rodziny jako skutek przywództwa Nawoja Janowica w l. 1411–1421) (279)
2. Polityk: kasztelan krakowski Jan Andrzejowicz z Tęczyna (II.16 = III.1), protoplasta głównej linii Tęczyńskich. 293

2.1.	Współprzewódca oligarchów w okresie ich dominacji (1432/1433–1446/1447)	293
	A (początki kariery braci Jana i Andrzeja Andrzejowiców i ich pozycja w l. 1430–1434) (293); B (pozycja polityczna Jana z Tęczyna jako opiekadlnika krakowskiego w okresie rządów opiekuńczych w l. 1434–1438) (303); C (działalność Jana z Tęczyna w okresie rządów opiekuńczych) (307); D (działalność Jana z Tęczyna w okresie rywalizacji z Habsburgami o koronę węgierską i podczas krucjaty antytyureckiej w l. 1439–1440) (315); E (udział Tęczyńskiego w przetargach o następstwo tronu w Polsce w l. 1444–1447) (330); F (udział Jana z Tęczyna w mechanizmie sprawowania władzy w okresie rządów namiestniczych w l. 1440–1449) (335)	
2.2.	Opozycjonista (1447–1470)	339
	A (sytuacja wewnątrzpolityczna i konflikty pomiędzy opozycją a królem w l. 1447–1453) (339); B (okres zbliżenia Tęczyńskich z dworem i współpraca w realizacji polityki pruskiej w l. 1453–1459) (351); C (kryzys l. 1459–1461 i klęska opozycji) (367); D (okres spadku rzeczywistych wpływów Jana z Tęczyna w l. 1464–1470) (382)	
2.3.	Pozycja wojewody i kasztelana Jana z Tęczyna (II.16) w elicie władzy w l. 1447–1470 i jego zaplecze społeczne	388
	A (miejsce Tęczyńskiego w systemie władzy w Małopolsce i na arenie ogólnopolskiej) (388); B (rozliczenia Jana i Andrzeja Tęczyńskich ze skarbem i żupnikiem Mikołajem Serafinem) (392); C (kontakty Jana z Tęczyna w kręgu elity władzy) (397); D (powiązania z mieszczaństwem) (406); E (świeckie kariery synów inspirowane przez Jana z Tęczyna) (408); F (związki z Kościołem, duchowne i uniwersyteckie kariery synów inspirowane przez Jana z Tęczyna) (409); G (charakterystyka wzajemnych kontaktów braci Jana i Andrzeja Tęczyńskich) (412); H (fundacje i wykonywanie prawa patronatu przez Tęczyńskich w 2–3 ćwierci XV w.) (413); I (miejsce rodowców w grupie klientarnej Jana Tęczyńskiego) (415); J (skład klienteli Jana z Tęczyna) (418); K (dwór Tęczyńskiego jako ośrodek kultury) (422)	

ROZDZIAŁ VI. EKSPANSJA GOSPODARCZA TĘCZYŃSKICH

	W L. OK. 1438–1470	425
1.	Dobra odziedziczone	425
1a.	Scalenie i rozwój latyfundium tęczyńskiego w l. 1438–1470	426
1b.	Dobra w powiecie proszowskim	434
1c.	Dobra w ziemi wiślickiej	437
2.	Dobra pozyskane	438

2a.	Dobra przejęte od marszałkowej Anny z Zakrzewca Lanckorońskiej	439
2b.	Posiadłości na Lubelszczyźnie	441
2c.	Posiadłości w ziemiach chełmskiej i bełskiej	445
2d.	Posiadłości w ziemi lwowskiej	450
2e.	Posiadłości dzierżone z racji pełnionych urzędów	451
3.	Posiadłości w aglomeracji krakowskiej	452
4.	Potencjał gospodarczy Tęczyńskich w l. 1438–1470	453
5.	Podział schedy po kasztelanie krakowskim Janie z Tęczyna	458
ROZDZIAŁ VII. POCZĄTKI RABSZTYŃSKICH		465
1.	Wojownik: Andrzej Andrzejowicz z Tęczyna, protoplasta Rabsztyńskich	465
1.1.	Działalność polityczna	465
	A (początki działalności publicznej i akces do obozu „juniorów”, l. 1430–1439) (465); B (1440–1443: udział w kampaniach na Węgrzech i małżeństwo z Jadwigą Ksiąską, zapewniające miejsce w elicie politycznej) (468); C (cena statusu możnowładczego: przetargi z wierzycielami i rozgrywki majątkowe w l. 1444–1449) (473); D (aktywność wojskowa i publiczna, 1447–1459) (476); E (w obozie oligarchów, 1457–1461) (485)	
1.2.	Pozycja społeczna Andrzeja z Tęczyna i Rabsztyna (II.18 = IV.1)	487
	A (kontakty i powiązania w elicie władzy) (487); B (związki z mieszczanstwem i rzekome interesy handlowe) (490); C (zaplecze rodowe i klientela) (490); D (sylwetka duchowa, działalność fundacyjna, mecenat) (498)	
2.	Posiadłości Rabsztyńskich	502
A.	Dobra odziedziczone przez Andrzeja z Tęczyna	503
2.1.	Klucz wrocimowski w powiecie proszowskim	503
2.2.	Klucz w powiecie wiślickim	504
2.3.	Posiadłości w Krakowie i ich zaplecze gospodarcze	505
2.4.	Klucz brzeziński w powiecie pilźnieńskim	506
2.5.	Klucz kraśnicki na Lubelszczyźnie	507
B.	Dobra wniesione przez Jadwigę z Książa Melsztyńską	511
2.6.	Klucze żabieński i kobylnicki w powiecie wiślickim	513
2.7.	Klucz książki	514
2.8.	Tenuta rabsztyńska	517
2.9.	Dobra Kopki i Bieliny w powiecie sandomierskim	520
3.	Potencjał gospodarczy Rabsztyńskich ok. 1461 r.	522
PODSUMOWANIE		525
ANEKS 1. Objaśnienia i komentarze do tablic genealogicznych		535
Tabl. I.	Przodkowie Tęczyńskich. Wspólnota rodowa Toporów w XII–XIII w.	535

Tabl. II.	Potomkowie Nawoja z Morawicy (do początków XV w.)	535
	1. Nawój z Morawicy zwany Pękawka († 1331) (535); 2. Andrzej z Tęczyna († 1368) (536); 3. Sięgniew z Tęczyna († 1373) (538); 4. Jan Owca z Góry [Nawojowej] i Morawicy (w. 1329–1369) (539); 4a. Prędota z Tęczyna (1364) (540); 5. Nawój z Tęczyna († 1394) (540); 6. Jan z Tęczyna († 28 X 1405) (541); 7. Andrzej z Tęczyna († 1411/1412) (544); 8. Nawój z Tęczyna (ur. 1391 lub 1394 – † 1419/1422) (545); 9. Piotr z Tęczyna († 1416/1417) (546); 10. Jan z Tęczyna († 1401) (547); 11. Anna († po 1 VII 1437) (547); 12. Jadwiga († zapewne a. 4 X 1436) (548); 13. Prakseda, Prachna z Tęczyna († po 13 V 1437) (548); 14. Mikołaj z Tęczyna († w latach czterdziestych XV w.) (548); 15. Jan z Chrobrza († a. 1436?) (549); 16. Jan z Tęczyna († 6 VII 1470) (549); 17. Nawój z Tęczyna († a. 26 VIII 1427) (552); 18. Andrzej z Tęczyna († 16 VII 1461) (553); 19. Anna z Tęczyna († po 14 III 1477) (554); 20. Anna († po 10 V 1459) (555)	
Tabl. III.	Tęczyńscy (linia na zamku Tęczyn)	556
	1. (= II.16). Jan z Tęczyna (ur. 1408–1410, † 6 VII 1470) (556); 2. Andrzej z Tęczyna († po 30 I, a. 21 II 1502) (557); 3. Jan Tęczyński zwany Wojewodzie lub Wojewoda († 1458) (559); 4. Stanisław Tęczyński († 1484) (559); 5. Sędziwój z Tęczyna i Chrobrza († 1479) (560); 6. Anna (562); 7. Zbigniew z Tęczyna († 1498) (563); 8. Mikołaj z Tęczyna († 1497) (565); 9. Jan Tęczyński z Łętkowic († 1476/1479) (566); 10. Gabriel z Tęczyna († 1497) (567); 11. Barbara z Tęczyna († po 15 III 1507) (569); 12. Beata z Tęczyna († 8 V 1517) (569); 13. Zofia (570); 14. Jakub z Tęczyna (postać fikcyjna) (570)	
Tabl. IV.	Rabsztyńscy	571
	1. (= II.18). Andrzej z Tęczyna († 16 VII 1461) (571); 2. Jan Rabsztyński z Rabsztyna i Tęczyna († 1498/1499, 1498?) (571); 3. Barbara († a. 1510) (573); 4. Anna z Tęczyna († 1513/1518) (574); 5. Zofia z Tęczyna i Kobylnik († 1521/1534) (575); 6. Andrzej Rabsztyński († 1509) (577); 7. Jan Rabsztyński z Rabsztyna, Tęczyna, Kraśnika († 1505) (578); 8. Stanisław († po 1498) (580)	
ANEKS 2.	Tenuta koszycka w powiecie proszowickim w dyspozycji Tęczyńskich	581
WYKAZ SKRÓTÓW		583
1.	Skróty dokumentacyjne: źródła, literatura, instytucje	583
2.	Skróty i symbole rzeczowe w Tablicach I–IV i Aneksie 1 oraz w Tabelach w tekście	593
WYKAZ PRZEJRZANYCH ŹRÓDEŁ		596
I.	Źródła rękopiśmienne i zbiory źródeł	596
II.	Źródła drukowane, katalogi dokumentów, sumariusze	597
BIBLIOGRAFIA (wybór)		601

SUMMARY.	THE LORDS OF TĘCZYN: A HISTORICAL STUDY OF THE POLISH ELITES OF MAGNATES IN THE MIDDLE AGES ...	609
INDEKS		615
SPIS TABEL		671
SPIS ILUSTRACJI		673
SPIS TABLIC GENEALOGICZNYCH		675
SPIS MAP		675

Do bieżącego wydania dodano wstęp Waldemara Bukowskiego; właściwy reprint publikacji zaczyna się od strony 11 i zachowuje arabską numerację stron; z tego też wynika nieznaczne przesunięcie położenia wkładek ilustracyjnych.